

Cristian BÎRNAT
(Universitatea din București)

**Identitatea preoților misionari
fidei donum în contextul activității
misionare a Bisericii
Romano-Catolice din România**

Abstract: (The identity of *fidei donum* missionary priests in the context of the missionary activity of the Romanian Roman Catholic Church) Jesus Christ entrusted the apostles with the mission of proclaiming the Gospel to the ends of the earth: "As the Father has sent me, even so I send you" (In 20:21). For many centuries, this missionary activity was carried out almost exclusively by monks and nuns of missionary orders and institutes. On 21st of April 1957, Pope Pius XII published an encyclical letter on evangelisation in Africa. The encyclical opens with the words "Fidei donum" ("The gift of faith"). In the document, the pope encourages the practice of some European bishops who "authorise some of their priests to go and make themselves available to the ordinariates in Africa for a certain period of time". *Fidei donum* priests are those diocesan priests who place themselves at the service of cooperation between local Churches: sent by one diocese to another, they express the concrete openness of the Church of origin to the problems of sister Churches in the world; they remain rooted in the diocese that sends them and, at the same time, open up the possibility of a rich exchange of ecclesial experiences. This paper will deepen the identity and the theological and pastoral background of the *fidei donum* missionary priests from the Latin rite Catholic dioceses of Romania. For this reason, the research will be carried out precisely in the Romanian horizon, starting from the theological principles of the Roman Catholic Church, in order to arrive at an analysis "on the Romanian field" of the profile of the priests originating from these lands who have worked or are working as missionaries in the mission territories.

Keywords: *priests, identity, mission, fidei donum.*

Rezumat: Isus Cristos le-a încredințat apostolilor misiunea de a vesti Evanghelia până la marginile Pământului: „Așa cum m-a trimis Tatăl, așa vă trimit și eu pe voi” (*In 20,21*). Timp de mai multe secole, această activitate misionară era realizată aproape exclusiv de călugări și călugărițe din ordinele și institutele misionare. La 21 aprilie 1957, Papa Pius al XII-lea a publicat o enciclică despre evanghelizarea în Africa. Enciclica se deschide prin cuvintele „Fidei donum” („Darul credinței”). În document, papa încurajează practica unor episcopi europeni care „îi autorizează pe unii dintre preoții lor să meargă pentru a se pune la dispoziția ordinariilor din Africa pentru o anumită perioadă de timp”. Preoții *fidei donum* sunt acei preoți diecezan care se pun în slujba cooperării dintre Bisericile locale: trimiși de către o dieceză într-o alta, ei exprimă deschiderea concretă a Bisericii de proveniență către problemele Bisericilor surori din lume; ei rămân încardinați în dieceza care îi trimite și, în același timp, deschid posibilitatea unui schimb bogat de experiențe ecleziale. Lucrarea de față va aprofunda identitatea și fundamentul teologic și pastoral al preoților misionari *fidei donum* originari din diecezele catolice de rit latin din România. Din acest motiv, cercetarea se va desfășura tocmai în orizontul românesc, plecând de la principiile teologice ale Bisericii Romano-Catolice, pentru a ajunge la o analiză „pe teren” românesc a profilului preoților originari din aceste ținuturi care au activat sau activează ca misionari în teritoriile de misiune.

Cuvinte-cheie: *misiune, preot, fidei donum, evanghelizare, înculturare.*

Introducere

Codul de Drept Canonic¹ al Bisericii Romano-Catolice precizează că „fiecare cleric trebuie să fie încardinat fie într-o Biserică particulară, astfel încât să nu existe deloc clerici acefali sau pribegi (cf. can 265). Același document vine cu precizarea: „Cineva devine cleric prin primirea diaconatului și este încardinat în Biserica particulară ” (can 266).

În anul 1957 Papa Pius al XII-lea a publicat o enciclică despre evanghelizarea în Africa. Enciclica se deschide prin cuvintele „Fidei donum”. În document, papa încurajează practica unor episcopi europeni care „îi autorizează pe unii dintre preoții lor, chiar dacă cu prețul unor sacrificii, să meargă pentru a se pune la dispoziția ordinariilor din Africa pentru o anumită perioadă de timp”². De la titlul acestei enciclice au început să fie numiți *fidei donum* preoții diecezani pe care episcopii îi trimit în „misiune” în alte Biserici locale.

Este ceea ce Codul de Drept Canonic formulează ulterior astfel: Episcopul diezean nu trebuie să refuze permisiunea de a se transfera acelor clerici pe care îi consideră pregătiți și capabili și care cer să meargă în acele regiuni care suferă de o lipsă gravă de cler, pentru a exercita acolo slujirea sacră” (can 271). Acest canon se referă la preoții *fidei donum*.

Cine sunt preoții *fidei donum*? Preoții *fidei donum* sunt acei preoți diecezani care se pun în slujba cooperării dintre Bisericile locale.

În acest articol dorim să conturăm profilul preotului misionar *fidei donum*, analizând, succint, identitatea, fundamentul teologic și experiența preoților *fidei donum* din teritoriile de misiune. De asemenea, vom încerca să evidențiem rolul pe care ei îl au în Biserica universală, în general, și în Biserica Romano Catolică din România, în special, având în vedere faptul că, pe plan local, ei sunt prea puțin cunoscuți.

Vom aborda subiectul din trei perspective: în primul rând, analizând documentele promulgate de Biserica Catolică înainte, în timpul și după Conciliul al II-lea din Vatican. În a doua etapă, vom evidenția viziunea conciliară despre preoții misionari *fidei donum*. În sfârșit, în al treilea punct, vom descrie statistic activitatea misionară a Bisericii Romano-Catolice din România.

1. Preotul *fidei donum* înainte de Conciliul al II-lea din Vatican

1.1. Scrisoarea apostolică *Maximum illud* (1919)

Acest document pontifical a inaugurat o nouă eră pentru evanghelizare. Iată cum se deschide:

Marea și sublima misiune (*maximum illud munus*) pe care Domnul nostru Isus Cristos, înainte de a se întoarce la Tatăl, le-a încredințat-o discipolilor săi prin

¹ Codul de Drept Canonic este ansamblul de norme juridice care reglementează organizarea, activitatea și viața credincioșilor Bisericii Catolice. Ultima versiune a acestui cod a fost promulgată în anul 1983.

² PIUS AL XII-LEA, Scris. enc. *Fidei donum* (21 aprilie 1957): AAS 49 (1957) 235.

cuvintele: «Mergeți în toată lumea și predicați evanghelia la toată făptura» (Mc 16,15) trebuie să fie îndeplinită până la sfârșitul veacurilor, adică până când vor fi oameni care trebuie mântuiți¹.

Scrisoarea continuă cu un *excursus* despre etapele evanghelizării din timpul apostolilor până în perioada contemporană, indicând țări și figuri istorice ale unor pionieri ai evanghelizării, cum ar fi: Patriciu, în Irlanda, Bonifaciu, în Germania, Ciril și Metodiu, în rândul popoarelor slave, discipolii sfântului Francisc în Orient, Daniele Comboni și alții, în Africa².

Folosind un vocabular foarte bogat, papa descrie activitatea misionară. Pe de o parte, misiunea este vestirea evangheliei și răspunsul credinței catolice, fiind în legătură directă cu mântuirea: Propovăduirea Evangheliei, propagarea credinței, comunicarea binefacerilor Răscumpărării, propagarea numelui creștin, vestirea lui Cristos, propagarea înțelepciunii creștine, propagarea Evangheliei³. Prin intermediul activității misionare, Biserica crește și se dezvoltă. Termenii folosiți scot în evidență tocmai acest dinamism: propagarea domniei lui Cristos, extinderea Bisericii, extinderea Împărăției lui Dumnezeu (*imperii Christi propagatio, amplificationis Ecclesiae, Regnum Dei dilatare*)⁴.

Identitatea misionarului și vocația sa constituie o altă temă a documentului. După exemplul lui Isus, misionarii trebuie să-și ducă la împlinire mandatul care le-a fost încredințat. Ei sunt „slujitorii Cuvântului divin”, chemați să vestească „mântuirea veșnică adusă de Isus”. Ei propovăduiesc evanghelia „indigenilor săraci” (cu referință la indigenii din America latină), aduc lumină „celor care zac în întuneric și în umbra morții”⁵, celor necredincioși (*infideles*), celor păgâni (*ethnici*).

Benedict al XV-lea subliniază ca misionarul să învețe și să vorbească *sermo populi*, limba locală și afirmă explicit că „scopul mandatului său este de a predica evanghelia și nu altul”. El trebuie să-i evanghelizeze prin exemplul său pe necredincioși „care se conduc mai mult după instinct decât după rațiune”⁶.

1.2. Scrisoarea enciclică Fidei donum

Pius al XII-lea promulgă enciclica *Fidei donum*⁷ pe data de 21 aprilie 1957. Încă de la începutul documentului este invocat motivul pentru chemarea la misiune, și anume, credința sădită de Dumnezeu în sufletele noastre: „Credința ne introduce în misterul vieții divine, pe ea se întemeiază toate speranțele noastre și, până la sfârșitul

¹ Benedict al XV-lea, Scris. ap. Maximum illud: AAS 11 (1919) 440.

² Cf. T. Scalzotto, „I Papi e l'Evangelizazione missionaria. Encicliche”, 550.

³ Evanghelii praedicatio, fidei propagatio, beneficiorum Redemptionis communicatio, christiani nominis propagatio, veritatis vitaeque compotes facere, Christum nuntiare, christianae sapientiae propagatio, Evanghelii propagatio. Cf. Benedict al XV-lea, Scris. ap. Maximum illud: AAS 11 (1919) 441-449.

⁴ Cf. Benedict al XV-lea, Scris. ap. Maximum illud: AAS 11 (1919) 442-446.

⁵ Benedict al XV-lea, Scris. ap. Maximum illud: AAS 11 (1919) 440-441: „miseri indigenas”; Cf. Ibidem, AAS 11 (1919) 442: „qui in tenebris et in umbra mortis sedent”.

⁶ Benedict al XV-lea, Scris. ap. Maximum illud: AAS 11 (1919) 449.

⁷ Pius al XII-lea, Scris. enc. Fidei donum (21 aprilie 1957): AAS 49 (1957) 225-248.

acestei vieți pământești, întărește și consolidează legătura comunității creștine”. În schimbul acestui dar divin, trebuie să oferim, în afară de adeziunea minții, zelul nostru pentru a răspândi între oameni splendoarea adevărului divin. Spiritul misionar constituie primul nostru răspuns al recunoștinței față de Dumnezeu¹.

Prin scrisoarea enciclică *Fidei donum* papa Pius al XII-lea dorește să stimuleze ajutorarea Bisericii din Africa, în special inițiativele schimbului reciproc de daruri materiale și spirituale. Episcopii sunt îndemnați să-și reînnoiască atenția față de datoria lor misionară ajutând Bisericile africane. Este încurajată trimiterea în misiune a preoților diecezeni, ca slujire adusă catolicității Bisericii, acest lucru reprezentând noutatea caracteristică acestui document, noutate care, așa cum sublinia papa Ioan Paul al II-lea,

a făcut să fie depășit caracterul teritorial limitativ al ministeriului sacerdotal, extinzându-l la toată Biserica; a îndemnat fiecare Biserică locală la o implicare directă, aceasta fiind o datorie inderogabilă, cu scopul de a depăși mentalitatea delegării².

Există o motivație care privește această cerere: e vorba de situația dificilă în care se află Biserica din Africa; însă întregul context teologic al enciclicei sugerează necesitatea implicării concrete a Bisericilor particulare în misiunea *ad gentes*³.

Fidei donum pare să vorbească încă doar de o autorizare pe care episcopul o acordă, chiar și fără entuziasm, dar de la care nu se poate sustrage, fiind obligat de învățătura magisterială a papei. Se evidențiază, apoi, faptul că slujirea preotului trimis în misiune trebuie să fie temporară, în așa fel încât să fie salvate caracteristicile sale principale: de a fi un preot „diecezan” care se exprimă prin încardinare. E vorba de aceleași caracteristici care, în teritoriile de misiune, îi pun pe preoți sub ascultarea ordinariului locului diecezei în care merge să activeze⁴.

Noutatea trimerii preoților în diecezele de misiune este de mare importanță pentru înțelegerea acestor consecințe care dau naștere unei noi modalități de a înțelege însăși misiunea Bisericii⁵.

1.3. Codul de Drept Canonic și misiunile

În *Codex Iuris Canonici*⁶ din 1917 nu sunt multe canoanele care tratează în mod expres tema misiunii. Canonul 252 § 3 afirmă că acolo unde ierarhia sacră încă nu este constituită, persistă o situație de misiune.

¹ Pius al XII-lea, Scris. enc. *Fidei donum*: AAS 49 (1957) 227.

² Ioan Paul al II-lea, „Messaggio per la giornata missionaria mondiale”: AAS 74 (1982) 865.

³ Cf. R. Ferranti, *Comunicare il dono. Identità e missione del presbitero fidei donum*, Editrice Missionaria Italiana, Bologna 2002, 21.

⁴ Cf. R. Ferranti, *Comunicare il dono*, 22.

⁵ Cf. R. Ferranti, *Comunicare il dono*, 19.

⁶ *Codex Iuris Canonici*, Pii X pontificiis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, Romae 1917.

Canonul 1351 interzice în mod explicit folosirea oricărei constrângeri în opera de convertire¹.

Făcând referire la teritoriile de misiune, *missio extra*, evanghelizarea semnifică predicarea credinței catolice celor care nu sunt catolici. Scopul esențial al misiunii este acela de a lărgi Împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Pentru creșterea numărului credincioșilor sunt necesare două lucruri: în primul rând, credința trebuie să fie sădită (ceea ce presupune convertirea), în al doilea rând, credința sădită trebuie să fie consolidată².

Așadar, printre temele constante pe care le întâlnim în toate documentele, s-ar putea enumera: identitatea misionarului și a vocației sale, misiunea văzută ca și purtătoarea adevărului și a civilizației creștine, virtuțile carității și credinței ca și motivații, necesitatea de a duce la îndeplinire mandatul lui Cristos, importanța de a exista un cler local.

În același timp, se poate constata că în enciclice există o schimbare de vocabular cu privire la cei care nu sunt creștini. Dacă la începutul secolului al XX-lea erau considerați ca fiind „cei care stau în întuneric și în umbra morții”, începând cu Pius al XII-lea (*Evangelii praecones*) destinatarii misiunii sunt *fratres*. O dată cu această perspectivă pozitivă despre om, se afirmă în mod expres că nu trebuie distrus în culturi nimic din ceea ce este bun, demn și frumos în tradițiile și obiceiurile diferitelor popoare. Biserica nu se identifică cu nicio cultură particulară, ea este *catolică*, universală de drept și chemată să fie în fapt.

După ce am analizat evoluția conceptului de misiune, în general, și a trimiterii preoților diecezani în teritoriile de misiune, în particular, de acum ei fiind numiți, după scrisoarea enciclică a papei Pius al XII-lea, *fidei donum*, amintind, în ultima parte perspectiva juridică a acestor teme, în al doilea punct vom aborda aceste în concepte în lumina documentelor Conciliului al II-lea din Vatican și a documentelor postconciliare.

2. Preotul *fidei donum* în viziunea Conciliul al II-lea din Vatican și în perioada postconciliară: din 1965 până astăzi

Practica de a trimite preoți diecezani în misiuni nu constituie o noutate adusă de Conciliul al II-lea din Vatican; Conciliul pune bazele și dă un impuls nou unei practici care era deja prezentă în viața Bisericii³. Centrul acestor analize conciliare îl reprezintă preoții *fidei donum*, ei devenind concretizarea acestor reflecții.

Conciliul al II-lea din Vatican a readus în analiza teologică conceptul de Biserică universală. Acest fapt a fost pregătit de mai mulți factori: mai întâi, teologia misiunii a perfecționat modelul *implantatio Ecclesiae* pe baza căruia Biserica trebuie să-și asume cultura locului de misiune. Un al doilea factor l-a constituit **reforma episcopatului**.

¹ „Ad amplexandam fidem catholicam nemo invitatus cogatur”.

² Cf. T. Grentrup, *Jus Missionarium*, Steyl Hollandiae 1925, 4.

³ Cf. R. Ferranti, *Comunicare il dono*, 61.

Deja Conciliul Tridentin a analizat episcopatul într-o nouă perspectivă și, prin urmare, într-un mod progresiv, a pus în lumină faptul că episcopul este legat de o anumită Biserică particulară. Al treilea factor l-a constituit doctrina ortodoxă despre Euharistie, izvorul Bisericii: Nicolaj Afanasieff susține că acolo unde oamenii se adună pentru a celebra Euharistia, acolo este prezentă întreaga Biserică.

2.1. Conceptul de Biserică Universală în documentele conciliare

O noutate a constituției dogmatice *Lumen gentium*, care a facilitat o nouă perspectivă de înțelegere a Bisericii și a Preoției în noul context social și eclezial, a fost aceea de a fi restituit „Bisericilor” (la plural) dreptul teologic de cetățenie în interiorul Bisericii catolice¹. Desigur, „Biserica” (la singular) continuă să fie pe primul plan², însă aceasta nu împiedică faptul ca, în viziunea de fond, Biserica particulară și locală să aibă aceeași importanță teologică ca și în cazul Bisericii universale. Principalele afirmații sunt în conformitate cu noua formulare a doctrinei despre colegialitatea episcopilor: „În Bisericile particulare și din ele este constituită Biserica catolică, una și unică”³. „Această Biserică a lui Cristos este cu adevărat prezentă în toate comunitățile locale legitime ale credincioșilor care, adunate în jurul păstorilor lor, sunt și ele numite, în Noul Testament, «Biserică»”⁴.

2.2. Dieceza și episcopatul

Dieceza este o porțiune din poporul lui Dumnezeu încredințată păstoririi unui episcop ajutat de preoții săi, astfel încât, adunată în jurul păstorului ei și unită de el prin Evanghelie și Euharistie în Duhul Sfânt, constituie o Biserică particulară în care este cu adevărat prezentă și acționează Biserica lui Cristos, una, sfântă, catolică și apostolică⁵.

Textele conciliare afirmă că atât Biserica universală, cât și multe Biserici particulare sau locale trebuie să fie considerate Biserică în adevăratul sens al cuvântului⁶.

2.3. Euharistia formează Biserica

Unul dintre factorii care, fără îndoială, a contribuit la readucerea în prim plan a Bisericii locale în interiorul ecleziologiei catolice a fost receptarea tradiției ortodoxe și, în special, a legăturii pe care aceasta a păstrat-o întotdeauna între Euharistie și Bisericile locale. Comisia Internațională Mixtă pentru Dialogul Teologic între Biserica Catolică și Biserica ortodoxă afirmă, în acest sens:

¹ Cf. J.M. Tillard, *Chiesa di chiese. L'ecclesiologia di comunione*, Queriniana, Brescia 1989.

² Cf. LG 1-17: AAS 57 (1965) 5-21.

³ LG 23: AAS 57 (1965) 28.

⁴ LG 26: AAS 57 (1965) 31-32.

⁵ CD 11: AAS 58 (1966) 677-678.

⁶ Acest argument este dezvoltat în G. Ghirlanda, „Chiesa universale, particolare e locale nell Vaticano II e nel nuovo Codice di Diritto Canonico”, în R. Latourelle, ed., *Vaticano II. Bilancio e prospettive*, Cittadella, Assisi 1987, 839-868.

Biserica prezintă într-un loc anume se manifestă ca atare atunci când devine adunare. Această adunare, ale cărei elemente constitutive sunt indicate în Noul Testament, se realizează în toată plinătatea ei când se celebrează Euharistia. Prin urmare, în Biserica locală nu mai există nici bărbat, nici femeie, nici sclav, nici liber, nici iudeu, nici grec. Aici este comunicată o nouă unitate care depășește diviziunile și reface comuniunea unicului Trup mistic¹.

Conciliul se exprimă în termeni similari și cu privire la atenția care trebuie acordată misiunii universale a Bisericii, îndatorire proprie episcopilor: „Toți episcopii trebuie să promoveze și să apere unitatea credinței și disciplina comună întregii Biserici, să promoveze întreaga activitate comună a Bisericii, mai ales în vederea creșterii credinței; să vestească Evanghelia pe tot pământul”². De aceea, „fiecare Biserică particulară poartă grija tuturor celorlalte în virtutea comuniunii și cooperării dintre Biserici care astăzi este atât de necesară pentru continuarea operei de evanghelizare”³.

Documentele conciliare nu se limitează doar să enunțe principii teoretice. Vorbind despre episcopi, enunță diferitele modalități prin care aceștia pot să ducă la împlinire îndatoririle amintite mai sus. Ei trebuie să ofere din toată inima un ajutor frățesc celorlalte Biserici, în special celor vecine și celor mai sărace⁴; să-și dea toată osteneala ca, în măsura posibilului, unii dintre preoții lor să meargă în teritoriile de misiuni sau în diecezele amintite, pentru a-și exercita acolo slujirea sacră, definitiv sau cel puțin pentru o anumită perioadă de timp⁵; să trimită în diecezele lipsite de cler pe unii din cei mai buni preoți ai lor ca să se consacre activității misionare, după o pregătire adecvată⁶.

Așadar, slujirea sacră a unui episcop într-o Biserică particulară nu constituie un obstacol în calea universalității Bisericii, dimpotrivă, chiar această slujire, care își are originea în misiunea apostolică, necesită, pentru a fi corect înțeleasă, o deschidere în fața dimensiunii universale a Bisericii⁷.

2.4. Ad gentes: principii juridico-pastorale ale activității misionare a preotului diecezan

Plecarea preoților diecezani în teritoriile de misiune, după modelul inaugurat de enciclica *Fidei donum*, necesită clarificarea și explicarea unor principii și norme pentru

¹ Commissione mista internazionale per il dialogo teologico tra le chiese cattolica e le chiese ortodossa, „Il mistero della Chiesa e dell'Eucarestia alla luce del mistero della Santa Trinità”, *Enchiridion Oecumenicum* I, 2190.

² LG 23: AAS 57 (1965) 27-29.

³ AG 38: AAS 58 (1966) 985.

⁴ LG 23: AAS 57 (1965) 28.

⁵ CD 6: AAS 58 (1966) 675-676.

⁶ AG 38: AAS 58 (1966) 985.

⁷ Cf. R. Ferranti, *Comunicare il dono*, 75.

a favoriza creșterea numărului acelor care ar fi fost disponibili să facă asemenea experiențe, fie preoți, fie laici¹.

Mai întâi, documentul afirmă că această slujire trebuie să fie pentru „o anumită perioadă”, adică este vorba de o slujire temporară, și nu *ad vitam*.

În cazul preoților *fidei donum*, trebuie să se țină cont de limitele de vârstă, de sănătate, precum și de pregătirea integrală și adecvată înainte de plecare. Nici un episcop nu are voie să trimită un preot în misiune pentru că este incomod în dieceza proprie. Dorința Conciliului este ca cel trimis să fie ales dintre cei mai competenți.

În concluzie, se poate afirma că dimensiunea misionară este constitutivă pentru înțelegerea identității preotului: „Misiunea este conținutul ministeriului său și al angajamentului său la comuniune”². Această perspectivă centrată pe axa exercitării slujirii preoțești deschide Biserica spre o slujire a întregii împărății a lui Dumnezeu.

3. Preotul diecezan în activitatea misionară: perspectivă postconciliară

În învățăturile magisteriale conciliare se acordă o atenție deosebită Bisericilor sărace în cler. Acest lucru este subliniat de papa Paul al VI-lea cu ocazia canonizării martirilor din Uganda, din 18 octombrie 1964:

Africa are nevoie de misionari. Astăzi și nu mâine! Acesta este momentul de har care trece fără să se întoarcă. Așa cum diecezele noastre din Europa și din America au răspuns invitației făcute de Roma pentru America Latină oferind ajutoare economice consistente, acum este necesar ca același efort generos să fie îndreptat spre Africa creștină³.

Această grijă apostolică animă intervențiile ulterioare ale pontifilor romani, ale congregațiilor romane și ale Conferințelor episcopale, subliniind îndatorirea misionară a episcopilor și a preoților diecezani.

Exortatia apostolică postsinodală Pastores dabo vobis⁴ (1992) are ca temă formarea seminariștilor în circumstanțele actuale. După ce trasează panorama naturii ministeriului și expune dimensiunile vieții sacerdotale, papa vorbește despre dimensiunea eclezială ca „esențială și obligatorie”⁵.

Citând PO 10, papa subliniază dimensiunea misionară:

Apartenența și devotamentul față de Biserica locală nu închid în ea viața și activitatea preotului. De aici, rezultă că viața spirituală a preoților trebuie să fie profund marcată de zelul și dinamismul misionar. Lor le revine, prin exercitarea

¹ Cf. S. Beltrami, „Tutta la Chiesa per tutto il mondo”, Clero e missioni (1963) 554-560.

² G. Colzani, Teologia della missione, 189.

³ Paul al VI-lea, Insegnamenti, II, Roma 1964, 583-592.

⁴ Cf. Ioan paul al II-lea, Exort. ap. Pastores dabo vobis: AAS 84 (1992) 658-804.

⁵ Ioan paul al II-lea, Exort. ap. Pastores dabo vobis 31: AAS 84 (1992) 723.

propriei misiuni și prin mărturia vieții, să facă din comunitatea încredințată lor, o comunitate autentic misionară¹.

Făcând referire la îndemnul din *PO 10*, *Pastores dabo vobis* dă o normă de acțiune precisă: „Preoții din diecezele mai bogate în vocații să se arate gata să meargă bucuroși, cu permisiunea sau la îndemnul Ordinariului propriu, pentru a-și împlini slujirea în regiuni, misiuni sau activități care suferă din lipsă de cler”².

Dacă, în conformitate cu enciclica *Fidei donum*, preoții trimiși erau destinați să activeze în diecezele „din sudul lumii”, reflecția conciliară și postconciliară ne permite să facem un pas înainte: preoții sunt trimiși ca să activeze în special în diecezele sărace în cler.

După ce precizează faptul că trimiterea în misiune a unui preot nu intră în sfera extraordinarului, ci constituie un lucru normal, Conciliul, prin decretul *Ad gentes*, dorește să stabilească modalitățile prin care această slujire este inserată în sfera mai amplă a activității misionare a întregii Biserici și cum se poate ea realiza în mod concret.

Itinerariul postconciliar dă mărturie că reflecțiile părinților conciliari au fost receptate într-un mod progresiv și transpuse în acțiune. Nu este adăugat nimic nou la datele deja obținute; documentele analizate mai sus constituie o invitație constantă de a trăi acele practici care au fost propuse de Magisteriu ca și modalități concrete de actualizare a caracterului misionar al preotului diecezan.

4. Experiența preoților misionari *fidei donum* originari din Diecezele și Arhidiecezele Romano-Catolice din România.

Biserica Catolică din România trăiește, împreună cu Biserica universală, coresponsabilitatea evanghelizării popoarelor. Această participare se actualizează în colaborarea cu Bisericile răspândite în lume, mai ales cu acelea care se află în arii geografice unde nu s-a ajuns încă la o operă de evanghelizare adecvată și în grija de a face să crească sensibilitatea misionară *ad gentes* în fiecare comunitate creștină³.

4.1. Istoricul activității misionare a diecezei de Iași și a arhidiecezei de București

Activitatea misionară a Bisericii nu este ceva facultativ; dimpotrivă, misiunea ține de ființa intimă a Bisericii⁴. Așa cum populația catolică de la est de Carpați a beneficiat din plin de eforturile misionarilor italieni, francezi, maghiari etc., la fel, de-a lungul timpului, unii misionari români și-au desfășurat activitatea în Africa sau Asia. Poate părea paradoxal faptul că, dintr-un teritoriu misionar, cum era Moldova până

¹ Ioan paul al II-lea, Exort. ap. *Pastores dabo vobis* 32: AAS 84 (1992) 732.

² Cf. *PO 10*: AAS 56 (1964) 1007, în Ioan paul al II-lea, Exort. ap. *Pastores dabo vobis* 32: AAS 84 (1992) 722.

³ Cf. Dieceza de Iași, Cartea sinodală, Sapientia, Iași 2005, 28.

⁴ Cf. A. Holenstein, „Misiunea ține de ființa intimă a Bisericii”, Almanah misionar 1 (2007) 28.

acum câteva decenii, s-au putut desprinde unii preoți și călugări care au mers să predice evanghelia până în ținuturile îndepărtate din Africa sau Orientul Îndepărtat¹.

Primii misionari români cunoscuți au fost: doi preoți în China (în 1934) și trei frați pe continentul african (în 1938 și 1939).

În anul 1999 au fost trimiși primii doi preoți din dieceza de Iași într-o misiune a diecezei de Padova din Kenya, și anume, Nyahururu; este vorba de părintele Eugen Blaj și părintele Pavel Chelaru.

Practic, între anii 1990-1998, animarea misionară nu a avut un cadru „oficial”, ci s-a realizat în funcție de diferite circumstanțe, în seminar și în parohii, prin întâlniri cu caracter misionar prin participarea unor persoane cu experiență în domeniu, în general venite din străinătate.

În 2001 a primit mandat misionar pentru a colabora cu preoții italieni din dieceza de Bouaké (Coasta de Fildeș) și părintele Adrian Stoica, căruia, după trei ani, i s-a alăturat, în aceeași misiune, părintele Gabriel Cimpoeșu.

Între timp, într-o altă țară africană, Kenya, părintele Eugen Blaj, după ce a lucrat o perioadă cu preoții italieni din Padova și cu părintele Pavel Chelaru (care, din motive grave de sănătate, a trebuit să se întoarcă în România după numai opt luni), și-a manifestat dorința de a merge într-o altă misiune, Maikona, în nordul Kenyei, în deșert, unde nu era nici un preot, deși era mare nevoie. Este vorba de o misiune nouă, locuită, mai mult în oaze, de triburi seminomade care au fost evanghelizate pentru prima dată cu numai 25 de ani în urmă. Practic, de când părintele Eugen a preluat acea misiune, se poate vorbi de prima misiune românească a diecezei noastre în Africa. Ulterior, părintelui Eugen i s-au alăturat, ca și colaboratori, alți doi preoți din dieceza de Iași: părintele Isidor Mîrț, din anul 2001 și părintele Victor Osoloș, din 2004². În anul 2004, părintele Bartolomeu Blaj și părintele Petru-Bogdan Răchiteanu pleacă pentru o experiență misionară în Ecuador. De atunci, Dieceza de Iași și Arhidieceza de București are o prezență constantă în teritoriile de misiune, trimițând preoți *fidei donum*. Iată numele tuturor preoților misionari *fidei donum* din România: Pavel Chelaru, Isidor Mîrț, Eugen Blaj, Adrian Stoica, Claudiu Iștoc, Alexandru Percu, Bartolomeu Blaj, Victor Osoloș (+), Marius-Gabriel Catrințașu, Robert Vacaru. Cosmin Cimpoeșu, Cezar Dămoc, Alexandru Robu, Alexandru Balațchi, Mădălin-Răzvan Iacob, Paul Roca, Ioan Blaj, Petru Bogdan Răchiteanu, Anderko Otto (+) Valerian Dumea, Emanuel Dumitru, Eusebiu Gabor, Valeriu Acatrinei, Cristian Pista, Aurelian Herciu, Petrică Imbrea, Ștefan Lenghen.

4.2. Experiența preoților *fidei donum* în teritoriile de misiune

Preotul misionar *fidei donum* este un preot diecezan pe care episcopul său îl trimite într-o altă Biserică locală pentru o slujire temporală. O dată ajuns în Biserica locală „ad quam” este trimis, preotul trebuie să se insereze în proiectele pastorale ale diecezei respective, exercitându-și grija pastorală față de suflete în domeniile de

¹ Cf. A. Moraru, „Primii pași ai misionarilor noștri”, Almanah misionar 1 (2007) 31.

² Cf. B. Lucaci, „Jurnalul unui nou început”, Almanah misionar 1 (2007) 21.

activitate specifice misiunii. Pentru realizarea acestui scop, preotul *fidei donum* trebuie să aibă o spiritualitate clădită în mod temeinic, o deschidere culturală și socială spre noile realități din misiune, precum și anumite calități și carisme necesare pentru ca activitatea sa *ad gentes* să aducă roade.

Misionarul, care l-a întâlnit pe Isus Cristos în viața sa, „dorește cu pasiune să anunțe evanghelia prin cuvânt și faptă”, „arde de dorința de a-l vesti tuturor pentru ca toți să împărtășească bucuria sa”¹.

Pentru ca evanghelia să ajungă cu adevărat într-un pământ roditor, preotul *fidei donum* trebuie „să vadă cu ochii oamenilor de pe teritoriul misiunii, să simtă cu inima lor”, orientându-le întreaga viață într-o perspectivă creștină.² El trebuie să fie deschis la dialog cu noua realitate pe care o întâlnește, respectuos și ospitalier cu tradițiile culturale și religioase ale poporului, fiind atent mai ales la *semen Verbi* ca *praeparatio evangelica*³. Tradițiile lor „mustesc de valori umane și spirituale ce se încadrează perfect în mesajul evanghelic. Trebuie doar să-l lași pe Duhul Sfânt să respire printre toate acestea întrucât doar el ne poate «învăța tot adevărul» (*In* 14,26)”⁴. Trecând într-un plan mai practic, misionarul trebuie să-și însușească, în primul rând, limba poporului; este o condiție *sine qua non*. Limba îi va da acces la viața cotidiană a lumii cu care trebuie să trăiască și să muncească⁵.

Disponibilitatea sinceră și dedicarea fără rezerve sunt cerințe indispensabile pentru un misionar. Mulți se tem să pășească pe tărâmul misiunii pentru că nu se cred suficient de dotați din punct de vedere uman sau nu se simt pregătiți pentru a întâmpina greutățile specifice vieții de misiune. „Nu e nevoie de o talie de sportiv sau de calități superioare cerute în alte domenii”, mărturisește părintele Marius-Gabriel Catrințașu, misionar *fidei donum* în Coasta de Fildeș. Dumnezeu lucrează cu instrumente umane, slabe, pentru a realiza marea sa operă. Singurul aspect care trebuie oferit lui Dumnezeu este disponibilitatea sinceră⁶.

Papa Benedict al XVI-lea, în cadrul vizitei apostolice în Africa, în anul 2009, vorbind despre provocările înculturării, a afirmat:

Biserica din Africa nu cere compasiune, ci dreptate. Nu are nevoie de paternalismul occidental, ci de a i se recunoaște demnitatea. Nu pretinde rețete aplicate elaborate în laboratoarele ideologiilor din nordul planetei, ci libertatea de a găsi soluții africane, explorând propriile resurse umane și naturale⁷.

¹ Cf. „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Almanah misionar 3 (2009) 98.

² Cf. „Interviu cu părintele Adrian Stoica”, Almanah misionar 3 (2009) 107.

³ „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Almanah misionar 3 (2009) 99.

⁴ Cf. „Interviu cu părintele Adrian Stoica”, Almanah misionar 3 (2009) 106.

⁵ Cf. „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Almanah misionar 3 (2009) 100.

⁶ Cf. „Interviu cu părintele Marius-Gabriel Catrințașu”, Almanah misionar 3 (2009) 103.

⁷ A. Dancă, „Africa, la inima Bisericii. De la pelerinajul papei Bencit al XVI-lea în Africa la Adunarea Specială pentru Africa a Sinodului Episcopilor”, *Almanah misionar* 3 (2009) 19.

Datoria principală a preoților *fidei donum* este de a da viață noilor comunități creștine în cadrul Bisericii locale. Această datorie este îndeplinită prin *vestirea Cuvântului și administrarea sacramentelor*. Comunitățile creștine sunt în continuă creștere datorită implicării misionarilor în opera de evanghelizare, dar și grație credincioșilor care se angajează, în spirit misionar, să vestească evanghelia confrăților lor. În acest sens, cateheții joacă un rol de maximă importanță deoarece ei, cunoscând bine limba și cultura tribului lor, facilitează răspândirea până în cele mai îndepărtate locuri a veștii celei bune, făcând, astfel, eficientă munca misionarilor. În multe cazuri, ar fi imposibilă munca preoților *fidei donum* fără ajutorul cateheților¹. Există și școli speciale pentru formarea cateheților². Pentru că parohiile din misiuni sunt foarte extinse și filialele sunt multe (rezidențiale sau nomade), sfânta Liturghie nu poate fi celebrată nici măcar o dată pe săptămână în toate comunitățile. „Viața oamenilor din misiuni nu se poate schimba fără sprijinul misionarilor care încearcă să mențină vie flacăra credinței”³.

În toate zonele din misiuni există catecumeni care se pregătesc pentru primirea Botezului. Catecumenatul durează între doi și patru ani. De asemenea, mulți copii se pregătesc pentru primirea Primei Sfinte Împărtășanii și a Mirului. În privința pregătirii credincioșilor pentru primirea sacramentului Căsătoriei, misionarii întâmpină deseori dificultăți majore din cauza mentalității poligamiei⁴.

Preoții *fidei donum* sunt nevoiți să se implice și în *activități umanitare*, în special în domeniul educațional și sanitar, dovedind, prin acestea, iubirea și bunătatea lui Cristos⁵.

Aproape fiecare drum al preoților făcut în filiale pentru a administra sacramentele și a nutri credința credincioșilor este însoțit de asistenta medicală pentru a îngriji bolnavii din acele locuri sau de a-i imuniza pe copii. Pe teritoriile de misiune există dispensare, clinici, sunt organizate servicii de sănătate (lupta împotriva leprei, malariei, SIDA etc.).

Misionarii nu sunt indiferenți nici față de serviciul educației, considerând-o chiar „piatra unghiulară a evanghelizării”⁶ deoarece educația lărgeste libertatea interioară, reduce marea diferență care există între ei și oamenii din alte părți din lume și îi ajută să trăiască în spiritul cuvântului lui Cristos: „Adevărul vă va face liberi” (*In* 8,32). Părintele Eugen Blaj sintetizează motivul implicării misionarilor în toate activitățile care țin de ființa umană și de demnitatea ei: „Nu ar trebui să facem noi școli și dispensare, dar, dacă nu le facem noi, nu le face nimeni. Nu facem acest lucru ca să

¹ Cf. „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Almanah misionar 3 (2009) 99.

² Cf. „Interviu cu părintele Marius-Gabriel Catrințașu”, Almanah misionar 3 (2009) 105.

³ CMD, „Profil misionar: părintele Bartolomeu Blaj, Ecuador”, Almanah misionar 1 (2007) 52.

⁴ Cf. „Interviu cu părintele Marius-Gabriel Catrințașu”, Almanah misionar 3 (2009) 101.

⁵ Cf. „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Almanah misionar 3 (2009) 98.

⁶ E. Blaj, Raport informativ, Anexe 124.

dominăm lumea, ci ca să o eliberăm. Le dăm educație ca să-i eliberăm de ignoranță și credință ca să-i eliberăm de vrăji și superstiții”¹.

Dacă analizăm situația într-o perspectivă a viitorului, speranța misionarilor, totuși, nu este în preoții *fidei donum* care vin din alte părți, pentru că aceștia sunt tot mai puțini, ci în tinerii de aici, în *vocațiile* din rândul populației *autohtone*².

Asistența asigurată de cei care vin din afară (preoți, persoane consacrate, laici misionari și ajutor material) trebuie să înceteze deoarece „este mult mai profitabil să formezi decât să furnizezi”. Cine crede că, oferind mereu doar hrană, îmbrăcăminte sau alte bunuri, face caritate, se înșală. Desigur, și acestea sunt bune, dar nu ne putem limita doar la atât. Trebuie ajutați să crească, să se dezvolte, iar unde s-a înțeles bine acest lucru, rezultatele nu au întârziat să apară³.

Îngrijindu-se atât de nevoile spirituale, cât și materiale ale oamenilor, preoții *fidei donum* promovează persoana în mod integral, toată căile devenind mijloace/metode de a proclama vestea cea bună, pe Isus Cristos. „Prin predicarea lui în manieră holistică”⁴, persoana întreagă va deveni stabilă în credință. Acesta este angajamentul tuturor preoților *fidei donum* în teritoriile de misiune.

Concluzie

Activitatea misionară este răspunsul la iubirea cu care ne iubește Dumnezeu. Iubirea lui ne răscumpără și ne stimulează spre *missio ad gentes*; este energia spirituală capabilă să crească în familia umană armonia, dreptatea, comuniunea între persoane, rase și popoare, la care aspiră toți⁵. Biserica îi cheamă pe evanghelizatori să soarbă „din acel izvor original care este Isus Cristos”. Este demn de apreciat interesul față de problemele oamenilor pentru a părăsi toate și a se dedica total și necondiționat răspândirii parfumului carității lui Cristos în lume⁶.

Astăzi sunt foarte mulți aceia care așteaptă vestirea evangheliei, aceia care sunt însetați de speranță și de iubire. Cei care se lasă interpelați profund de această cerere de ajutor care se înalță dintre oameni, lasă toate pentru Cristos și transmit oamenilor credința și iubirea față de el⁷.

Preoții *fidei donum* din dieceza de Iași și arhidieceza de București concretizează reflecțiile teologice premergătoare Conciliului al II-lea din Vatican, ale conciliului și cele postconciliare; ei fac trecerea de la considerații spirituale la situații și fapte din viața trăită în teritoriile de misiune. Citită într-o perspectivă personală, experiența

¹ M. Berneagă, „În Kenya, Dumnezeu merge la grădiniță. Reportaj din misiunea catolică românească din inima Africii”, Almanah misionar 1 (2007) 115.

² Cf. „Interviu cu părintele Eugen Blaj”, Anexe 99-100.

³ „Interviu cu părintele Adrian Stoica”, Anexe 107.

⁴ P. Kihara, „Episcopii și misiunea Bisericii”, Almanah misionar 2 (2008) 12.

⁵ Cf. Benedict al xvi-lea, Scris. enc. Deus caritas est 12: AAS 98 (2006) 227.

⁶ Cf. Benedict al xvi-lea, Scris. enc. Deus caritas est 7: AAS 98 (2006) 221. Cf. Idem, „Slujitori și apostoli ai lui Cristos Isus”, Almanah misionar 2 (2008) 5.

⁷ Cf. Benedict al xvi-lea, Scris. enc. Spe salvi 8: AAS 99 (2007) 993. Cf. Idem, „Slujitori și apostoli ai lui Cristos Isus”, Almanah misionar 2 (2008) 5.

preoților *fide donum* apare ca o creștere în umanitate și o conștientizare mai profundă a existenței creștine și sacerdotale. Preoții misionari realizează adevărate legături (*ponti*) între Biserici, îmbogățind, din punct de vedere spiritual, nu doar Biserica în care sunt trimiși, ci și Biserica din care provin și în care se întorc.